

TEATRE ROMÀ DE SAGUNT, UN PROJECTE ÚTIL

Ruïnes artificials

El teatre romà de Sagunt se sotmetrà pròximament a una restauració destinada a deixar-lo tal com era. El projecte, de Giorgio Grassi i Manuel Portaceli —possiblement els millors especialistes en la matèria—, és blanc d'ires locals i polèmiques amb desqualificacions globals incloses.

Miquel Alberola

D'ençà que la Conselleria de Cultura, Educació i Ciència va presentar el projecte de rehabilitació i restauració del teatre romà de Sagunt, han estat diverses les opinions que ha merescut, sobretot contràries, des dels més variats —no tan variats, fet i fet— sectors. La majoria de les crítiques no han superat l'observació demagògica, sense argumentar-hi, no ja alternatives, ni tan sols una explicació que en justificàs l'oposició.

Només s'hi ha adduït, és el cas de la Real Acadèmia de Belles Arts de Sant Carles, una profunda preocupació perquè les mesures fossin les més adients. Això, tot en gros.

Dalt, Manuel Portaceli. Baix, traçat del projecte.

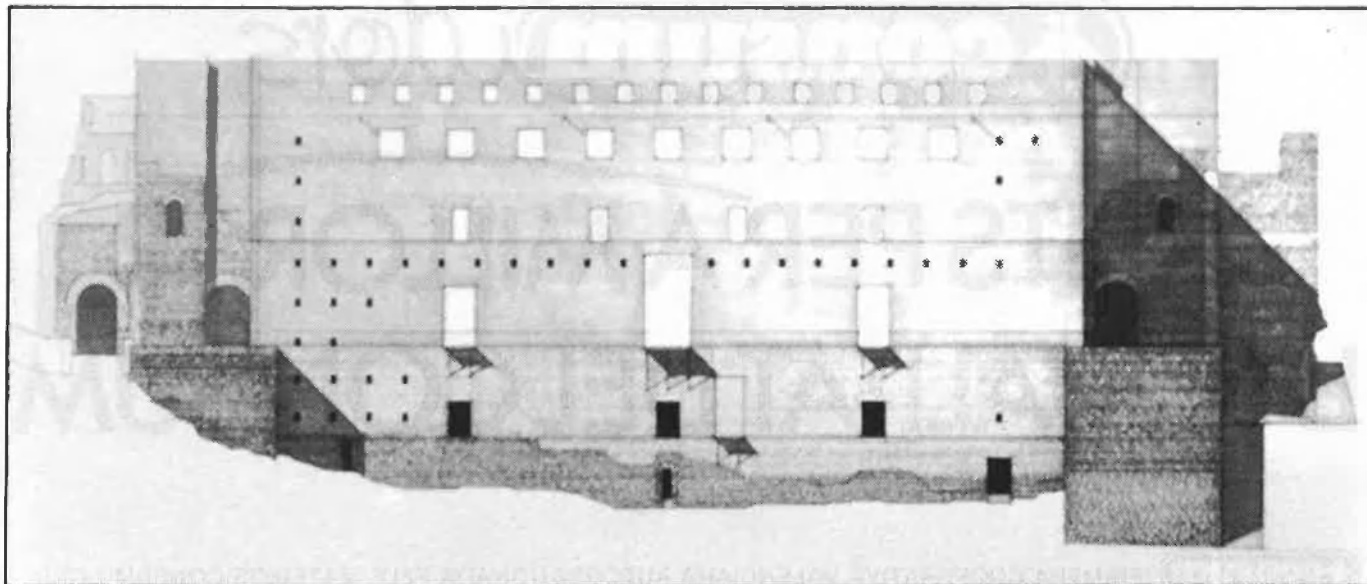

JORDI VICENT

El projecte

A petició de la Conselleria, el Departament d'Arqueologia de la Universitat de València va elaborar un informe sobre els materials utilitzats en cadascuna de les parts del teatre. Carme Aranegui i Emília Hernández, les responsables, realitzaren una vasta anàlisi del context urbà, tot considerant la trama psico-social de l'època. Un sondeig, l'objectiu del qual era traure el major partit de la interpretació de la planta deduïble de les restes conservades i recuperar dades objectives per a datar el teatre.

Els resultats obtinguts han assegurat la unitat constructiva entre la *cavea* i l'escenari, que és la que distingeix els teatres romans dels grecs, i han determinat la cronologia del monument que, segons les ceràmiques trobades entre

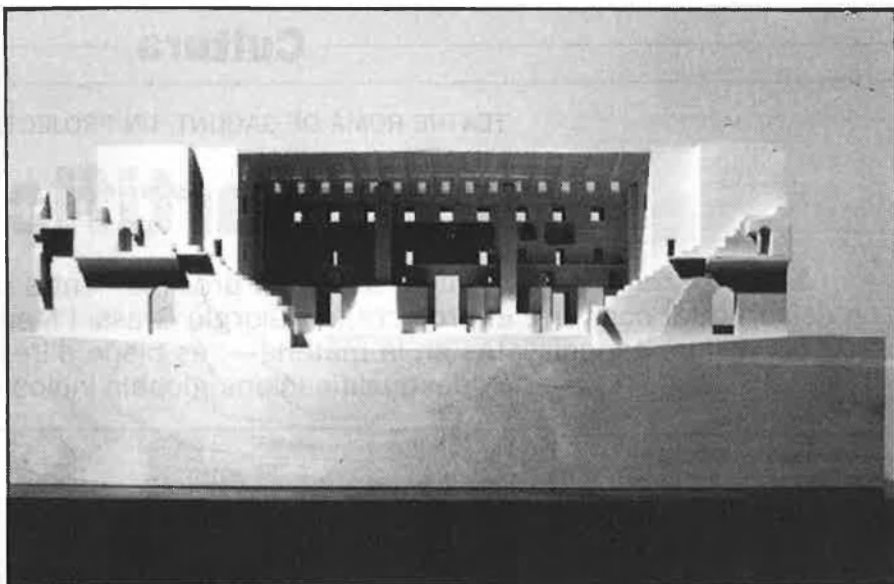
les terres d'anivellament, va quedar conclòs en temps de Tiberi (14 d.C-37 d.C.).

Acabada la primera etapa de treball, els arquitectes Manuel Portaceli i Giorgio Grassi elaboraren el projecte, partint d'una investigació comparativa amb d'altres teatres romans més o menys contemporanis al de Sagunt.

L'arquitecte napolità Grassi, actual titular de la càtedra de Composició Arquitectònica de la Facultat d'Arquitectura de Milà, ha caracteritzat l'actual estat del monument com a «ruïnes artificials», a causa de les recents intervencions d'ordenació i reconstrucció: disset en quaranta-dos anys. Aquestes intervencions han consolidat les ruïnes sense voluntat de completar, parcialment, el conjunt arquitectònic del monument. De manera que no hi ha hagut l'objectiu de realitzar una restitució fidel, sinó que s'ha accentuat el caràcter pintoresc i destruït.

Les reformes han actuat exclusivament sobre la *cavea* com si es tractàs d'una part separada del conjunt, cosa que ha fet dubtar a algun historiador sobre el caràcter grec o romà del teatre. D'altra banda, la construcció del museu, afegit a una de les torres, ha contribuït a desvirtuar la figura simètrica del cos escènic; i el revestiment de la cara externa del mur del frontispici de la *cavea*, amb files regulars de pedres quadrades, han fet que semblàs més un mur de contenció d'aquesta que no pas el mur que uneix escena i *cavea*.

Davant l'estat de les coses, el projecte pretén consolidar l'estructura

existent i desincrustar-ne el museu; la reconstrucció de les parts essencials de la fàbrica del teatre, respectant les restes arqueològiques —incloent-hi les actuacions més recents—; la restitució de les principals estructures edil·lícies, és a dir, fer un teatre a la manera dels antics romans; i, sobretot, la unitat espacial de la *cavea* i la planta escènica, objectiu prioritari de l'actuació.

És un projecte que intenta arrebregar de la fàbrica antiga totes les característiques, les indicacions i, com ha assenyalat Giorgio Grassi, «la lliçó d'arquitectura». Tot, en funció d'una finalitat pràctica. És a dir, el teatre romà és un fet que va més enllà de la morfologia: és un moment col·lectiu —com ha definit Grassi— i espectacular. Per tant, el projecte va encami-

nat a construir un espai teatral modern, una disponibilitat escènica.

D'aquesta manera, l'escenari ha estat concebut d'acord als serveis d'un teatre actual, amb camerinos i quadres de llum; i la part central de les grades, pel que fa a la *cavea*, serà recoberta amb pedra, toc característic dels teatres romans. El projecte compta amb 180 milions de pressupost, i les obres, segons la previsió, no podran deixar enllestit el teatre en menys de vint mesos.

La polèmica

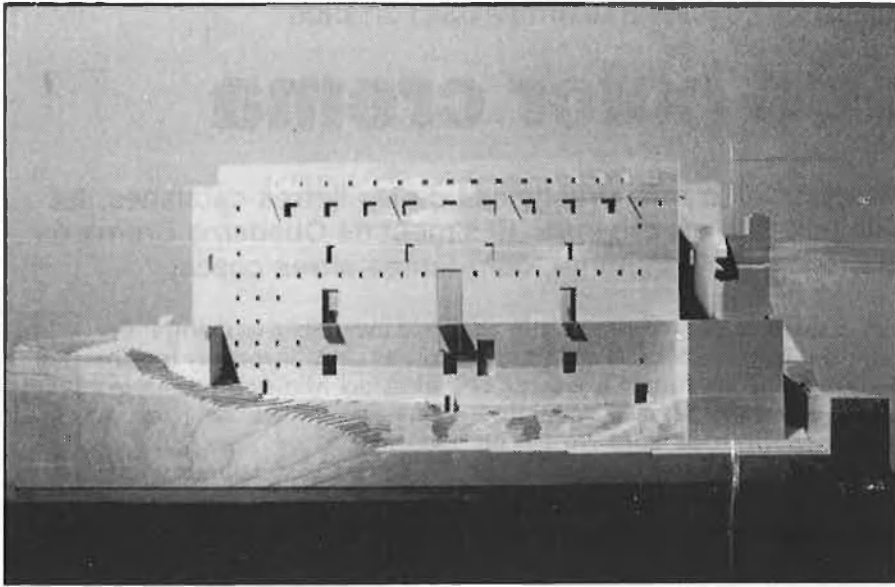
La Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Carles, només saber-ne, del projecte, va reunir-se en sessió extraordinària i va elaborar un comunicat on expressava la preocupació «per les possibles —la traducció és nostra—

consumidors

UNITS PER A MILLORAR LA QUALITAT DEL CONSUM

consum

PRIMERA COOPERATIVA VALENCIANA AUTOGESTIONADA PELS MATEIXOS CONSUMIDORS

Distints aspectes de la maqueta.

conseqüències negatives i irreversibles del projecte que tan profundament afecta el patrimoni històric, artístic i emocional del nostre poble i de tot el món culte».

El seu director, Felipe M. Garín Ortiz, no ha volgut fer-nos cap declaració, tot al·legant que «si em pregunten a mi, és perquè no s'ha entès el manifest de l'Acadèmia». Però el senyor Garín, que a *Las Provincias* sí que va declarar, va deixar-hi ben matissat que la Conselleria de Cultura no els havia demanat assessorament.

És a partir d'ací que *Las Provincias* inicia una campanya de titular groc. «Un monumento a la incultura», «un monumento a lo que no se debe hacer», «luego se arrepentirán», «que falta base», «este será el desastroso final»... Tot, sense conèixer el projecte.

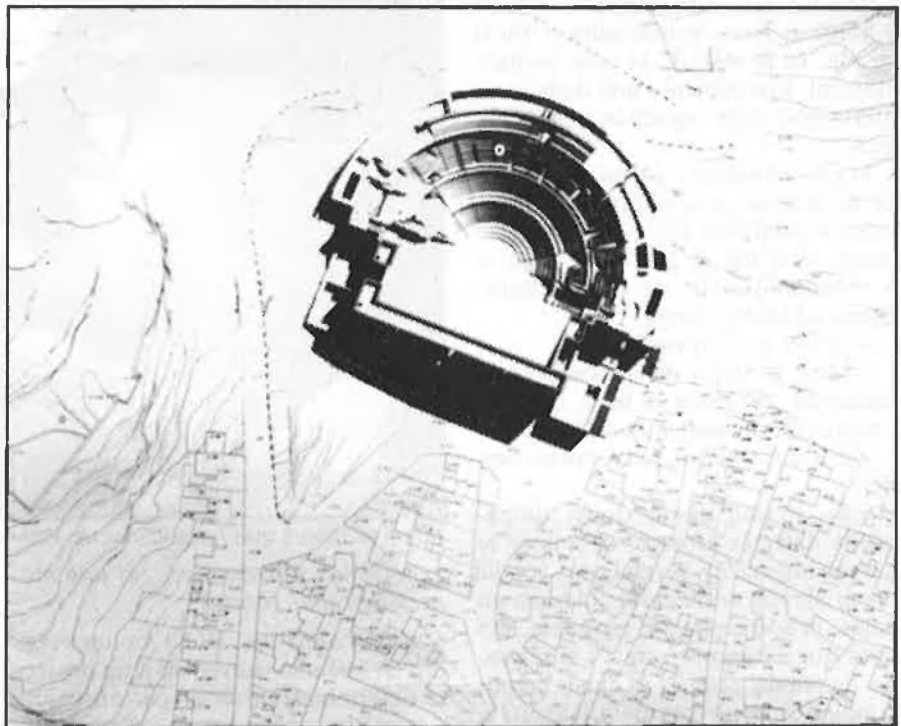
Aquest clima és ràpidament instrumentalitzat per les formacions polítiques saguntines, les quals ja han anunciat que la restauració s'utilitzarà com a base electoral de cara a les pròximes eleccions municipals contra l'Ajuntament que presideix Francesc Crispin, membre del PSOE.

Manuel Portaceli, que junt amb Giorgio Grassi és autor del projecte, ens ha fet saber que el projecte és polèmic «perquè és important. El manifest de Belles Arts és una cosa irreflexiva, precipitada». «El que passa —continua Portaceli— és que un projecte d'aquesta envergadura hauria d'anar acompanyat d'una sèrie de conferències, que es faran al setembre a Sagunt, junt amb l'exposició de la maqueta, i serà una ocasió per al debat raonat».

base de la restitució conceptual del teatre, intentant utilitzar el concepte d'espai romà. Per això, varem realitzar un estudi dels teatres generals de l'Imperi Romà, dels italians, dels francesos, dels de la Hispània, dels del nord d'Àfrica i dels d'Àsia. A partir d'ací, és quan varem veure que formalment es podia parlar més d'una relació amb els teatres del nord d'Àfrica que no amb els d'Itàlia o França. Hem caminat més cap a una intervenció tipològica que no a la formalista».

Una operació ¿necessària?

Si el projecte és el més encertat o no, és una cosa que, per als qui el teatre romà és un cementeri de pedres —amb totes les evocacions que es

El fet de no haver presentat la maqueta a Sagunt ha suscitat algunes suspicàcies en el poble, cosa que, coincidint amb l'absència de catàlegs —se n'ha fet una tirada minúscula—, ha contribuït a entorbolir, amb l'ajut de *Las Provincias*, el clima local.

«Les obres —diu Portaceli— estan previstes per a setembre, però la mateixa burocràcia les retarda. Possiblement no començaran fins a octubre. És evident que el teatre romà necessita una intervenció, ja que ara no es pot reconèixer. Les restauracions que li han fet l'han deixat en un estat que no se sap si és original o és fals».

«Nosaltres —segueix Manuel Portaceli— hem dut a terme un projecte a

vulguen—, no podem saber. La restauració s'encamina a crear una utilitat, la que tenien els teatres romans.

La polèmica és ociosa, agostenca, no té la voluntat de la discrepància argumentada. És el refús sistemàtic que comença amb el Jardí del Túria, continua amb el metro, amb l'Auditori i més coses que vindran. Però és important, ja que és la primera volta que la inèrcia valenciana no vol que les coses siguen tal com eren. Com és el cas del teatre romà de Sagunt.

Grècia, possiblement, no seria allò que és si l'haguessen restaurada: sobre aquelles ruïnes s'edifica la seua grandesa. Sagunt, en canvi, si no es fa l'operació, perdrà el teatre. Tot evocació.